

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 330.3/316.35

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.71-7>**Завадських Г.М.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і бізнесу
*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Тебенко В.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і бізнесу
*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Лисак О.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і бізнесу
*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Zavadskykh Hanna

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Business
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

Tebenko Vita

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Business
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

Lysak Oksana

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Business
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Завадських Г.М., Тебенко В.М., Лисак О.І. Статистичний аналіз доходів та витрат домогосподарств.

В статті наведено результати аналітично-статистичного дослідження динаміки і структури доходів та витрат домогосподарств України. Інформаційною основою дослідження є дані Державної служби статистики України щодо доходів і витрат домогосподарств за 2017–2021 рр. Охарактеризовано територіальний розподіл і кількісний склад вітчизняних домашніх господарств. Зроблено аналіз структури сукупних ресурсів домогосподарств. Досліджено динаміку, тенденції та проблемні аспекти формування доходів домогосподарств. Здійснено співставлення реальних доходів домогосподарств з прожитковим мінімумом. Проведено аналіз динаміки і структури сукупних витрат домогосподарств. Доведено, що структура витрат вітчизняних домогосподарств є досить типовою для пострадянських країн. За допомогою кривої Енгеля проілюстровано динаміку поточного фінансового забезпечення витрат домашніх господарств. Виявлено дисбаланс у структурі доходів і витрат вітчизняних домогосподарств. Зазначено, що фінансовий стан вітчизняних домогосподарств впродовж періоду дослідження суттєво не покращився.

Ключові слова: домогосподарство, фінансові ресурси, сукупні доходи, сукупні витрати, заробітна плата, прожитковий мінімум, соціальна допомога, споживання, заощадження.

Zavadskykh Hanna, Tebenko Vita, Lysak Oksana. Statistical analysis of household incomes and expenses.

The article presents the results of an analytical and statistical study of the dynamics and structure of incomes and expenses of Ukrainian households. The informational basis of the study is the data of the State Statistics Service

of Ukraine regarding household incomes and expenses for 2017–2021. The territorial distribution and quantitative composition of domestic households are characterized. An analysis of the structure of aggregate income resources of households was made. The dynamics, trends and problematic aspects of household income generation were studied. Real incomes of households were compared with their subsistence minimum. The analysis showed that the average monthly amount of total household resources in Ukraine during 2017–2021 showed positive dynamics. Household incomes differ significantly across regions of the country. Despite the constant and rather significant growth of the nominal incomes of Ukrainian households, their real incomes grow much more slowly, which is due to the influence of inflation. The study of expenses as a component of the assessment of the financial condition of households made it possible to single out the following features in the structure of expenses of domestic households: a high share of consumer expenses, and accordingly, a low share of non-consumer expenses, in particular, investment expenses; a high share of expenditure on food products. An analysis of the dynamics and structure of total household expenses was carried out. It is proved that the structure of domestic household expenses is quite typical for post-Soviet countries. With the help of the Engel curve, the dynamics of the current financial provision of household expenses is illustrated. It was established that the key factor affecting the formation of household expenses is their income. It has been proven that the financial condition of households is affected not only by the amount of income, but also by the level of their use. An imbalance in the structure of income and expenses of domestic households was revealed. It is noted that the financial condition of domestic households did not significantly improve during the research period.

Key words: household, financial resources, aggregate income, aggregate expenditure, wages, living wage, social assistance, consumption, savings.

Постановка проблеми. Поряд з іншими суб'єктами підприємницької діяльності, якими є підприємства і держава, на сучасному етапі розвитку економіки України, саме домогосподарства проявляють себе як активні учасники економічних процесів. Їх значення для розвитку держави важко переоцінити, оскільки домогосподарства є унікальними соціально-економічними утвореннями, власниками значних матеріальних, фінансових та людських ресурсів, які є важливими чинниками економічного зростання.

Домогосподарство в сучасних умовах – наймасовіший суб'єкт економічних відносин. За даними Державної служби статистики в Україні на початок 2021 року налічувалося близько 14678,1 тис. домогосподарств, які провадили різні види економічної й соціальної діяльності, будучи основним суб'єктом ринку та економічної системи держави. Домогосподарство є також важливим суб'єктом фінансових відносин країни: через розміщення накопичених особистих коштів в різні фінансові інструменти вони забезпечують ресурсами фінансовий ринок. Разом з тим, при нестачі власних коштів домогосподарства стають споживачами фінансових ресурсів, вступаючи у фінансові відносини з банківськими та кредитними установами.

Зростання ролі домогосподарств в ринковій економіці обумовлює посилення інтересу до економічних досліджень фінансових ресурсів домогосподарств. У зв'язку з цим актуалізуються питання дослідження формування фінансових ресурсів домогосподарств, їх розподілення та використання, аналізу структури та динаміки сукупних ресурсів і витрат домогосподарств, вивчення їх інвестиційних можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та прикладним аспектам функціонування домогосподарств приділяють значну увагу такі вчені як С. Болотіна, В. Геєць, З. Галушка, Н. Деєва, Н. Дучинська, В. Кириленко, А. Кудінова, О. Кузик, Е. Лібанова, М. Литвак, С. Майовець, Л. Шкварчук та ін. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних і практичних аспектів фінансів домашніх господарств зробили українські вчені, зокрема, Ворошило В., Геронін Н., Гордієнко Л., Каламбет С., Карлін М.,

Кізіма Т., Левчаєв П., Мікитенко І., Поляк Г., Салига С., Скібіна А., Станкевич Ю., Федосов В., Шикіна Н., Юрій С., Янін О. Різні аспекти економічної й фінансової поведінки домогосподарств досліджені в роботах іноземних авторів: Дж. Бьюкенена, Дж. М. Кейнса, А. Маршала, Ф. Модільяні, Д. Норта, А. Ослунда, І. Розмаїнського, Дж. Сакса, А. Сміта, Дж. Ходжсона, М. Фрідмена тощо.

Достатнього висвітлення в економічній літературі отримали питання визначення суті, чинників, типів, моделей, стратегій фінансової поведінки домогосподарств, їх теоретичне обґрунтування. Разом з тим, варто зазначити, що дослідження певних теоретичних і прикладних аспектів формування і використання фінансів домогосподарств, ще не набули ґрунтовного і системного характеру. Зокрема, питанням, пов'язаним з оцінкою фінансового стану домогосподарств у сучасних умовах, залишаються недостатньо вивченими.

Постановка завдання дослідження. Дослідити фінансовий стан домогосподарств в Україні в контексті їх доходів і витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до норм законодавства основним джерелом інформації щодо соціально-демографічних характеристик домогосподарств України є переписи населення, які періодично проводяться органами державної статистики. В періоди між проведенням переписів дані щодо складу домогосподарств та інші їх характеристики отримуються за допомогою вибіркового обстеження умов життя домогосподарств. У 2021 році інтерв'юери опитали 7,8 тис. попередньо відібраних домогосподарств. Результати цього вибіркового обстеження, доповнені даними Державної служби статистики за 2017–2021 роки, є інформаційною базою дослідження.

Територіальний розподіл домогосподарств за регіонами характеризується нерівномірністю (рис. 1). В 2021 році найбільше домогосподарств припадало на Дніпропетровську (1334,0 тис.), Харківську (1088,7 тис.) і Донецьку (900,7 тис.) області. Найменша їх кількість зафіксована у Чернівецькій (303,9 тис.), Волинській (332,6 тис.) і Луганській (343,7 тис.) областях.

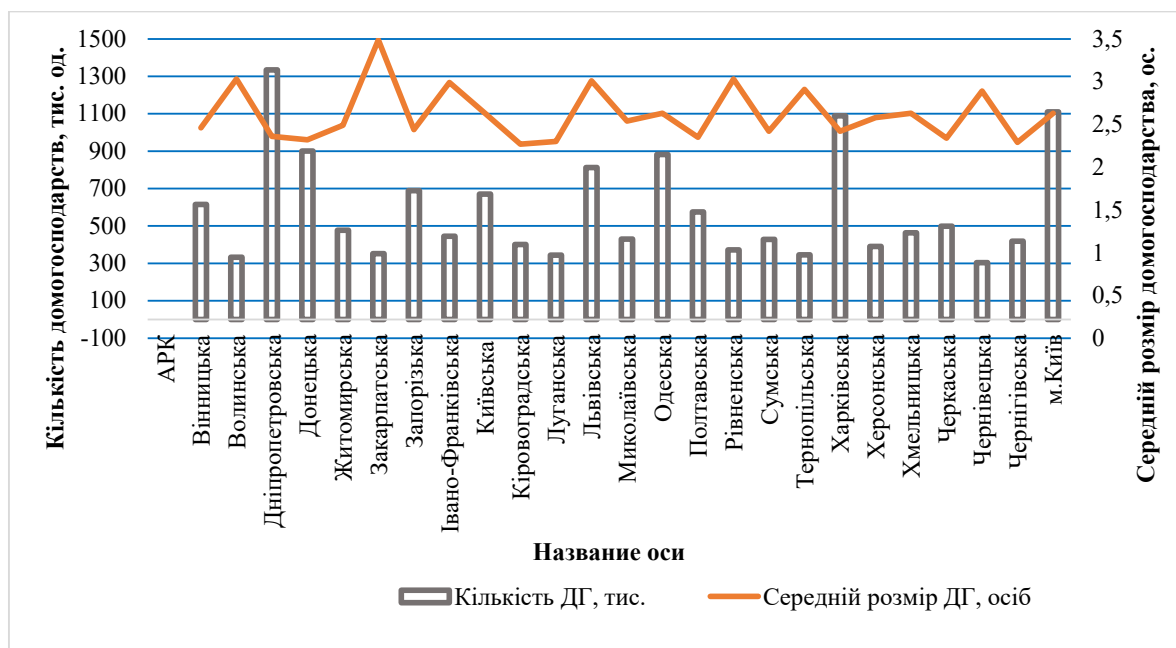

Рис. 1. Розподіл домогосподарств за регіонами у 2021 році*

*інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: розроблено на основі [7]

Розмах варіації за кількістю домогосподарств по регіонах країни (Дніпропетровська / Чернівецька) становить 1030,1 тис. од.

Середній розмір домогосподарства – 2,6 осіб. Для порівняння, в країнах Європейського Союзу 2021 року цей показник дорівнював 2,3 ос. [2]. Найбільші значення середнього розміру домогосподарства спостерігались в Дніпропетровській і Рівненській (по 3,03 ос.) областях, а максимальне – в Закарпатській (3,49 ос.). Найменші за розмірами домогосподарства 2021 року проживали в Кіровоградській (2,27 ос.), Луганській (2,3 ос.) та Донецькій (2,32 ос.) областях [7].

За даними вибіркового обстеження 40% всіх домогосподарств 2021 року проживало у великих містах, 28% у малих містах та 32% у селах. Домогосподарства з чисельним складом чотири і більше осіб, переважно проживають в сільській місцевості, а частка домогосподарств з дітьми до 18 років становить 38% [1].

Суттєва диференціація спостерігається за місцем проживання домогосподарств в розрізі економічних районів (рис. 2). Так, в Донецькому, Придніпровському та Центральному ЄР більше 2/3 домогосподарств припадає на міську місцевість, що зумовлено наявністю там густонаселених агломерацій. Рівномірний розподіл населення за місцем проживання має місце тільки у Подільському та Карпатському ЄР.

Переважаючою складовою фінансових ресурсів домогосподарств є доходи, а система формування доходів ДГ не тільки визначає тип та характер економічного зростання в країні, а й формує базу людського розвитку. Зважаючи на це, доцільно проаналізувати динаміку основних компонентів, що формують доходи працюючих членів домогосподарств і пенсіонерів: середніх розмірів реальної, номінальної заробітної плати і пенсії (рис. 3). Вказані показники ми співста-

вили з середньорічним розміром законодавчо встановленого, а також фактичного прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн.).

Відповідно до законодавства, прожитковий мінімум являє собою вартісну величину достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини і збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродуктових товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [4].

За даними Державної статичної служби України впродовж останніх 5-и років зміна рівня середньої номінальної заробітної плати в країні характеризується стійкою позитивною динамікою зростання. Так, у 2021 році порівняно з 2017 роком, середня номінальна заробітна плата зросла майже вдвічі (на 6910 грн.). Індекс реальної заробітної плати показує зміну купівельної спроможності номінальної заробітної плати та обчислюється із врахуванням індексу інфляції. Як бачимо, динаміка реальної заробітної плати демонструє зворотню тенденцію – спадаючий тренд (рис. 3), що вказує на наявність кризових явищ в економіці країни. Відношення середньої номінальної зарплати до законодавчо встановленого прожиткового мінімуму показує його збільшення з 4,43 у 2017 році до 6,17 у 2021 році. У міжнародній практиці прожитковий мінімум застосовується для оцінки можливості громадян утримувати свої домогосподарства над межею бідності. Якщо дохід домогосподарства менший за цей мінімум, воно має право на соціальну допомогу. За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України, у 2020 році частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами за місяць, нижчими законодавчо встановленого

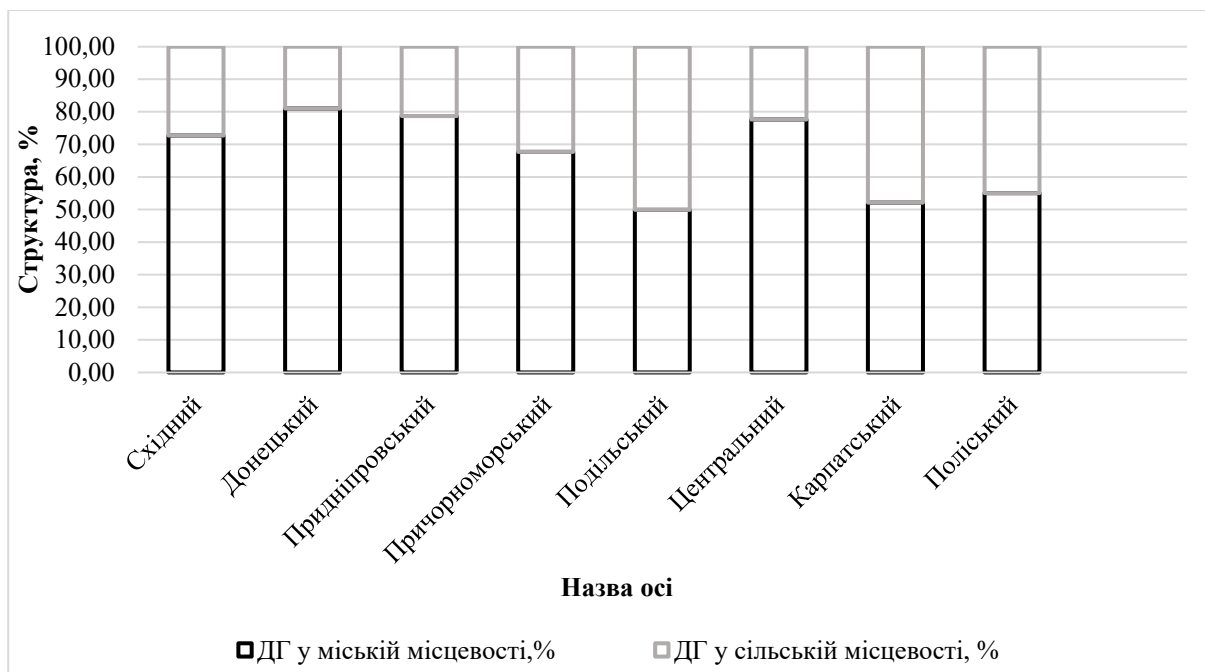

Рис. 2. Розподіл домогосподарств за місцем проживання по економічних районах, %

Джерело: розроблено на основі [7]

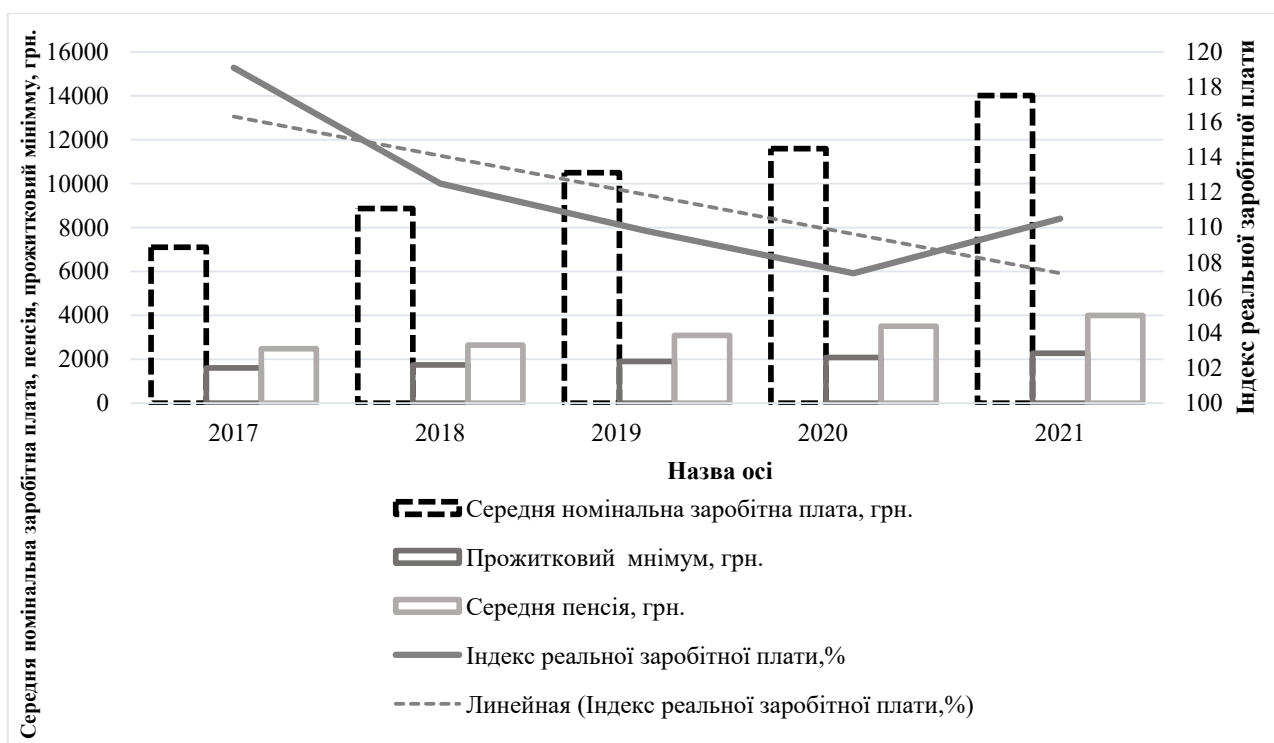

Рис. 3. Динаміка середньомісячної заробітної плати і середнього розміру пенсії

Джерело: розроблено на основі [7]

прожиткового мінімуму, становила 3%, в тому числі в міських домогосподарствах – 1,8%, а в сільських – 5,6%. В той же час, частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць нижчими фактичного прожиткового мінімуму становила 29,2%, в тому числі в міських домогосподар-

ствах – 23,8%, а в сільських – 39,9% [1]. Це означає, що майже третина населення України перебуває за межею монетарної бідності за абсолютним критерієм. Причому рівень бідності в сільських домогосподарствах набагато вищий ніж в міських. Проведений аналіз засвідчив, що середній розмір пенсії за останні

Таблиця 1

**Динаміка структури сукупних ресурсів домогосподарства
(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)**

Види ресурсів	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Усього ресурсів, грн.	8165,2	9904,1	12118,5	12432,3	14490,6
Ланцюговий індекс	-	1,21	1,22	1,02	1,16
Структура ресурсів, %					
Оплата праці	52,4	54,4	57,3	58,3	59,8
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	4,4	6,0	6,5	5,8	5,7
Пенсії, стипендії, допомоги, пільги та субсидії	25,3	23,1	20,3	21,2	20,2
Доходи від продажу с-г продукції	3,0	2,5	2,4	2,2	2,5
Вартість спожитої продукції, отриманої з ОПГ від самозаготівель	4,0	3,8	3,6	3,3	3,0
Грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	7,5	7,0	6,6	6,8	6,1
Інші надходження	3,4	3,2	3,3	2,3	2,7

Джерело: розроблено на основі [7]

5 років зріс із 2479,2 грн. у 2017 році до 3991,5 грн. у 2021 році, тобто у 1,6 рази. Проте, розміри пенсійного забезпечення значної частини пенсіонерів є мізерними і не забезпечують їх реальних потреб.

Аналіз структури сукупних ресурсів домогосподарств за 2017–2021 роки (табл. 1) показав, що основним джерелом формування доходів вітчизняних домогосподарств є заробітна плата, (частка якої в структурі доходів за цей період зростає з 52,4% до 59,8%). Однак її питома частка у сукупних доходах населення в Україні є значно меншою порівняно з відповідним показником у розвинених країнах. Зокрема, цей показник у Великобританії становить 65%, у Німеччині – 64%, в Італії – 52%, у Франції – 58%, в Японії – 69% [8]. Значною є диференціація заробітної плати найманих працівників і у територіальному зрізі. Традиційно, найбільша середня місячна заробітна плата в м. Київ, найнижчий її рівень у Тернопільській, Херсонській, Чернігівській, та Кіровоградській областях. Співвідношення між найнижчою і найвищою середньою заробітною платою по регіонах країни становить 1,96 рази.

Важливим джерелом доходів домогосподарств в Україні є соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, до яких відносять пенсії, стипендії, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою. Частка соціальних допомог та інших одержаних трансфертів у структурі доходів населення України впродовж 2017–2021 років постійно зменшувалась. Ключовою проблемою чинної політики соціальної підтримки громадян є низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою. На думку фахівців, тільки трохи більше половини населення, що знаходиться за межею бідності за критерієм прожиткового мінімуму, одержують від держави певний вид соціальної підтримки.

За даними департаменту обстежень домогосподарств Державної служби статистики України, питома вага доходів домогосподарств від підприємницької діяльності та самозайнятості до 2019 року включно демонструвала сталу тенденцію до зростання. Починаючи з 2020 року спостерігаємо суттєве зменшення цього показника внаслідок пандемії, яка спричинила закриття багатьох бізнесів і підприємств в країні.

В умовах економічної кризи і масового безробіття, важливою локацією трудової активності працездатного населення, особливо в сільській місцевості, є особисте селянське господарство. Частки доходів, отримані від продажу сільськогосподарської продукції і вартість спожитої продукції, отриманої з ОПГ від самозаготівель, показують негативну динаміку (з 6,3% до 5,5% за останні 5 років).

За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, встановлено, що найбільший обсяг грошової допомоги від родичів у 2021 році отримали домогосподарства десятої децильної групи (в середньому 734,52 грн. в місяць), а найменший – першої групи (370,65 грн.) [1].

Результати проведеного Державною службою статистики України вибіркового опитування членів домогосподарств щодо самооцінки домогосподарствами рівня своїх доходів [5; 6], свідчать про те, що 2021 року частка респондентів, що відмовлялися собі у найнеобхіднішому крім харчування зменшилась до 36,6% з 38% у 2017 році (рис. 4).

Позитивну динаміку демонструє і частка тих респондентів, що оцінили свої доходи як достатні і навіть робили заощадження (зростання на 3,8%). В той же час майже половина опитаних оцінили свої доходи як достатні, але заощаджень вони не робили [5; 6].

Маркером фінансового стану населення є не тільки рівень доходів, а й рівень їх використання. Витрати домогосподарств є важливою складовою фінансової системи країни і тому потребують глибокого вивчення і аналізу.

Як показав аналіз даних таблиці 2, динаміка сукупних витрат вітчизняного домогосподарства за 2017–2021 роки демонструє чітку тенденцію до зростання. Так, сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство у 2021 році становили 11243,4 грн, що на 57,5% більше, ніж у 2017 році і на 18% більше в порівнянні з попереднім 2020 роком.

В структурі витрат домогосподарств впродовж аналізованого періоду домінували споживчі витрати, а частка витрат неспоживчого характеру є відносно невеликою і становила 7,1% і 8,7% у 2017 та

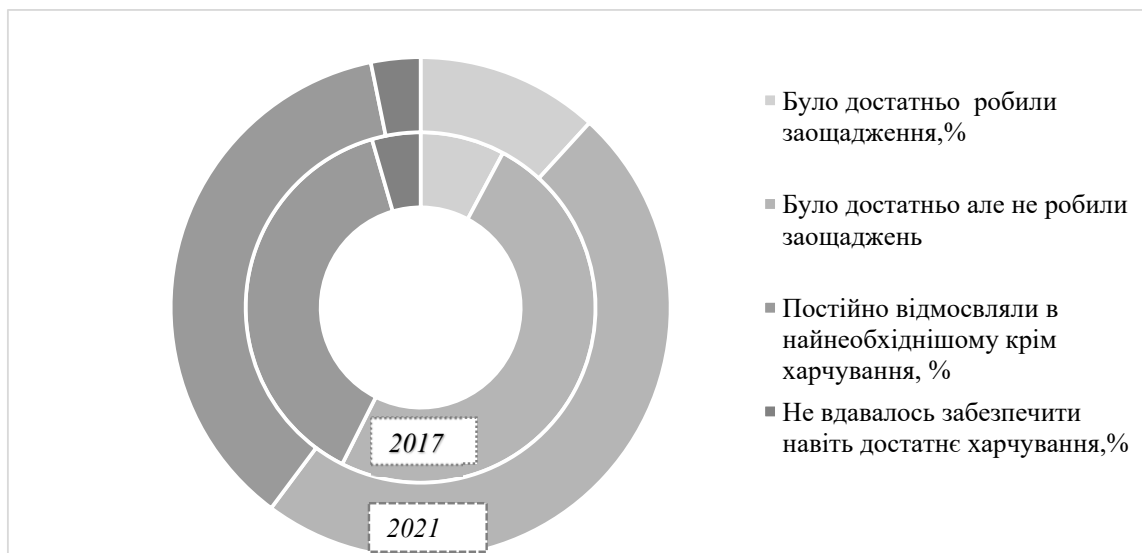

Рис. 4. Розподіл домогосподарств за самооцінкою рівня їх доходів у 2017 та 2021 роках
 Джерело: розроблено на основі [5; 6]

Таблиця 2

**Динаміка структури сукупних витрат домогосподарства
 (у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)**

Види витрат	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Усього сукупних витрат, грн.	7139,4	8308,6	9670,2	9523,6	11243,4
Ланцюговий індекс	-	1,16	1,16	0,98	1,18
Структура витрат, %					
Споживчі сукупні витрати:	92,9	92,0	91,3	91,4	91,3
Продовольчі товари (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби)	52,7	52,8	51,7	52,7	50,1
Непродовольчі товари та послуги	40,2	39,2	39,6	38,7	41,2
з них:					
оплата житла, комунальних послуг	15,4	13,9	13,0	12,9	13,8
з них:					
сума пільг та субсидій	5,3	3,3	0,9	0,1	0,1
Неспоживчі сукупні витрати	7,1	8,0	8,7	8,6	8,7

Джерело: розроблено на основі [7]

2021 роках відповідно. В домогосподарствах розвинених країн оптимальною визнана така структура споживання, в якій 30% коштів витрачається на продукти харчування, а 70% – на інші матеріальні блага. В Україні структура споживання протилежна: частка продовольчих товарів в структурі споживчих витрат становить 50%, а непродовольчих – близько 40%. Питома вага комунальних послуг коливається від 15,4% до 13,8% і характеризується тенденцією поступового повільного зменшення.

Взаємозв'язок між доходами домогосподарства і структурою витрат на споживання ілюструє закон Енгеля: чим бідніша родина, тим більшу частку витрат вона має виділяти для продуктів харчування. Ця закономірність працює й у зворотному напрямі: що більший дохід домогосподарства, то менша його питома вага використовується на споживання продуктів харчування. Це дозволяє нам зробити таке припущення: що менша частина доходу домогосподарства використовується на споживання продуктів

харчування, то кращим є поточний фінансовий стан [3]. Отже, якщо співставити витрати на харчування та безалкогольні напої з загальною величиною доходів домогосподарства на місяць (індекс Енгеля), можна оцінити фінансовий стан домогосподарства і рівень його заможності.

Збільшення доходів домогосподарств вплинуло і на їх середньомісячні сукупні витрати, зокрема, на витрати на продукти харчування (рис. 5). Це сприяло певному скороченню диференціації населення за рівнем добробуту. Крива ілюструє зменшення коефіцієнтів Енгеля від 0,418 у 2017 році до 0,354 у 2021 році. Отже, слід зазначити що на мікроекономічному рівні фінансовий стан домогосподарств впродовж 2017–2021 років дещо покращився, хоча все ще залишається незадовільним.

Висновки. Аналіз показав, що середньомісячний обсяг сукупних ресурсів домогосподарства в Україні впродовж 2017–2021 років демонстрував позитивну динаміку. Доходи домогосподарств суттєво різняться

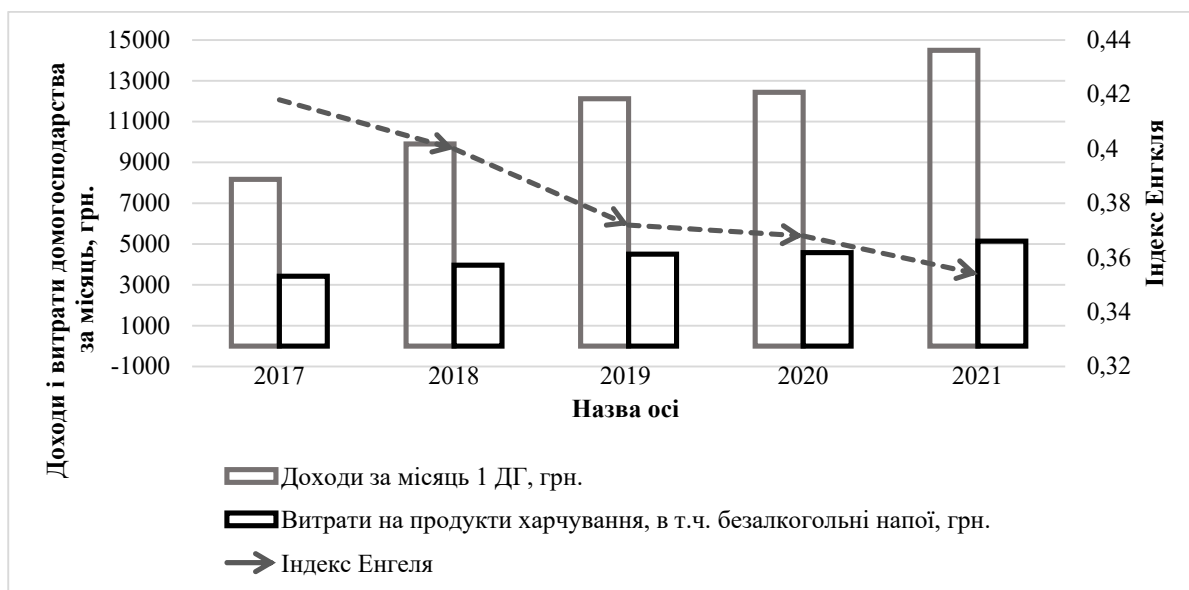

Рис. 5. Динаміка доходів, витрат та індексів Енгеля вітчизняних домогосподарств

Джерело: розроблено на основі [7]

по регіонах країни. Найбільші доходи домогосподарств у регіонах з промисловою спеціалізацією, продукція яких має експортну спрямованість, а найбільш бідні регіони – це ті, у яких частка промислового сектора незначна. Основним джерелом формування доходів домогосподарств є заробітна плата.

Незважаючи на постійне і доволі суттєве зростання номінальних доходів домогосподарств України, їхні реальні доходи зростають значно повільніше, що зумовлено впливом інфляції. Питома вага доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості до 2020 року демонструвала сталу тенденцію до зростання. Частка соціальних допомог та інших одержаних трансфертів у структурі доходів населення України впродовж досліджуваного періоду постійно зменшувалась. Середньодушові загальні доходи за місяць майже

третини населення країни нижче фактичного прожиткового мінімуму.

Дослідження витрат як складової оцінки фінансового стану домогосподарств дозволило виокремити в структурі витрат вітчизняних ДГ такі особливості: висока частка споживчих витрат, а відповідно, низька частка неспоживчих витрат, зокрема, інвестиційних; висока частка витрат на продовольчі товари; що менший дохід домогосподарства, то більша його величина у відносному вираженні використовується на продукти харчування; переважна більшість домогосподарств не мають змоги робити заощадження.

Отже, зважаючи на фінансовий стан вітчизняних домогосподарств, важливим завданням держави є підвищення добробуту населення та його наближення до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України у 2020, 2021 р.). Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdvvg/Arh_vrduB_u.htm.
2. Дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, що проводиться в усіх країнах ЄС (EU SILC). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database#>.
3. Кириленко О., Сидорчук А., Коваль С., Сидор І. Аналіз витрат як складова оцінки фінансового стану домогосподарств. *Фінансова-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Том 3 (44). 2022. С. 82–91.
4. Про прожитковий мінімум: Закон України 15.07.1999 № 966. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14/> (дата звернення: 20.04.2023).
5. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств у січні 2017 року), Статистичний збірник. Київ. 2017.
6. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств у січні 2022 року), Статистичний збірник. Київ. 2022.
7. Статистичний збірник “Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2021 році” (за матеріалами вибіркового обстеження умов життя домогосподарств). Відп. за випуск І. І. Осипова. *Державна служба статистики України*. Київ. 2021. 92 с.
8. Тимоць М. В. Фінансові ресурси домогосподарств як джерело фінансування національної економіки. *Економіка та управління національним домогосподарством*. 2020. Випуск І–ІІ (77–78). С. 59–68.

References:

1. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy (za danymy vybirkovoho obstezhennia umov zhyttia domohospodarstv Ukrainy u 2020, 2021 r.). Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdvdg/Arh_vrduB_u.htm.
2. Dani vybirkovoho obstezhennia umov zhyttia domohospodarstv, shcho provodytsia v usikh krainakh YeS (EU SILC). Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database#>.
3. Kyrylenko O., Sydoruk A., Koval S., Sydor I. (2022) Analiz vytrat yak skladova otsinky finansovoho stanu domohospodarstv. *Finanova-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, Tom 3 (44), pp. 82–91.
4. Pro prozhytkovyi minimum: Zakon Ukrainy 15.07.1999 № 966. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14/> (accessed 20 March 2023).
5. Samoostnika domohospodarstvamy Ukrainy rivnia svoikh dokhodiv (za danymy vybirkovoho opytuvannia domohospodarstv u sichni 2017 roku), (2017) Statystychnyi zbirnyk. Kyiv.
6. Samoostnika domohospodarstvamy Ukrainy rivnia svoikh dokhodiv (za danymy vybirkovoho opytuvannia domohospodarstv u sichni 2022 roku). (2022) Statystychnyi zbirnyk. Kyiv.
7. Statystychnyi zbirnyk “Sotsialno-demohrafichni kharakterystyky domohospodarstv Ukrainy u 2021 rotsi” (za materialamy vybirkovoho obstezhennia umov zhyttia domohospodarstv). 2021 Vidpovidalnyi za vypusk I. I. Osypova. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Kyiv. 92 p.
8. Tymots M. V. (2020) Finansovi resursy domohospodarstv yak dzherelo finansuvannia natsionalnoi ekonomiky. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym domohospodarstvom*. Vypusk I–II (77–78), pp. 59–68.